

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA FUNKSIONAL SAVODXONLIKNI RIVOJLANTIRISH – ZAMONAVIY TA‘LIMNING USTUVOR VAZIFASI

Qo‘qon universiteti Andijon filiali

Ilmiy raxbar: Abdullajonova Shaxnoza Qudratovna Ingliz tili fani

o‘qituvchisi

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 2-bosqich 24-04 guruh talabasi

Rustamova Gulchiroy Shuxratbek qizi

Annotatsiya

Mazkur maqolada boshlang‘ich ta‘lim bosqichida funksional savodxonlikni rivojlantirish masalasi zamonaviy ta‘limning ustuvor vazifasi sifatida ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil etilgan. Funksional savodxonlik tushunchasining mazmuni, uning boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining intellektual, ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishidagi ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, ta‘lim jarayonida funksional savodxonlikni shakllantirishning samarali pedagogik usullari, interfaol metodlar va kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish yo‘llari ko‘rsatib berilgan. Maqolada boshlang‘ich ta‘limda funksional savodxonlikni rivojlantirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: funksional savodxonlik, boshlang‘ich ta‘lim, kompetensiyaviy yondashuv, ta‘lim sifati, o‘quvchi faolligi, zamonaviy pedagogika.

Аннотация

В статье рассматривается проблема развития функциональной грамотности в начальном образовании как приоритетной задачи современного образования. Раскрывается сущность понятия функциональной грамотности, ее значение в интеллектуальном, социальном и личностном развитии

учащихся начальных классов. Проанализированы эффективные педагогические методы и компетентностный подход к формированию функциональной грамотности, а также разработаны практические рекомендации по ее развитию в образовательном процессе.

Ключевые слова: функциональная грамотность, начальное образование, компетентностный подход, качество образования, активность учащихся, современная педагогика.

Annotation

The article examines the development of functional literacy in primary education as a priority task of modern education. The essence of functional literacy and its role in the intellectual, social, and personal development of primary school students are analyzed. Effective pedagogical methods, interactive approaches, and competency-based strategies for developing functional literacy are discussed. Practical recommendations for improving functional literacy in primary education are proposed.

Keywords: functional literacy, primary education, competency-based approach, quality of education, student engagement, modern pedagogy.

KIRISH

Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti ta'lim tizimiga yangi va murakkab talablarni qo'yimoqda. Bugungi kunda ta'limning asosiy maqsadi nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarda hayotiy vaziyatlarda bilimdan samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishdan iboratdir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxsning keyingi rivojlanishi uchun poydevor vazifasini bajarishi sababli bu bosqichda funksional savodxonlikni rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Funksional savodxonlik o'quvchining o'qish, yozish, hisoblash, muloqot qilish, muammoni hal etish kabi asosiy ko'nikmalarni kundalik hayotda qo'llay olish qobiliyatini ifodalaydi. Xalqaro baholash dasturlari (PISA, PIRLS, TIMSS) ham aynan funksional savodxonlik darajasini baholashga qaratilgani bu masalaning dolzarbligini yanada oshiradi.

O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar, yangi davlat ta'lim standartlari va milliy o'quv dasturlarida ham funksional savodxonlikni rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Shu bois, boshlang'ich ta'limda funksional savodxonlikni shakllantirish masalasini ilmiy asosda yoritish muhim ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

1. Funksional savodxonlik tushunchasining mazmuni va mohiyati

Funksional savodxonlik — bu shaxsning olgan bilim va ko'nikmalarini real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olish qobiliyatidir. Boshlang'ich ta'limda bu tushuncha o'quvchining:

- matnni tushunib o'qishi;
- fikrini og'zaki va yozma ifodalashi;
- sodda matematik masalalarni hayot bilan bog'lab yecha olishi;
- axborotni tahlil qilishi va undan foydalanishi

kabi ko'nikmalarini o'z ichiga oladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchisida funksional savodxonlik shakllanishi uning keyingi ta'lim bosqichlaridagi muvaffaqiyatini belgilab beradi.

2. Boshlang'ich ta'limda funksional savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari

Boshlang'ich ta'limda funksional savodxonlikni rivojlantirish quyidagi pedagogik yondashuvlarga asoslanadi:

- kompetensiyaviy yondashuv;
- shaxsga yo'naltirilgan ta'lim;
- faol va interfaol o'qitish metodlari;
- integrativ yondashuv.

Mazkur yondashuvlar o'quvchining faolligini oshirishga, mustaqil fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi.

3. Funksional savodxonlikni rivojlantirishda zamonaviy metodlar

Boshlang'ich sinflarda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

- muammoli ta'lim;
- loyihaviy faoliyat;
- rolli o'yinlar;
- matn bilan ishlash strategiyalari;
- hayotiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar.

Bu metodlar o'quvchilarning bilimlarni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi.

4. Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qituvchi roli

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi funksional savodxonlikni rivojlantirishda:

- yo'naltiruvchi;
- motivator;

- tashkilotchi;
- maslahatchi

sifatida faoliyat yuritadi.

O'qituvchining pedagogik mahorati va innovatsion yondashuvi bu jarayonda muhim ahamiyatga ega.

AMALIY TAKLIFLAR

1. Boshlang'ich sinf darsliklarini funksional savodxonlikka yo'naltirish.
2. Hayotiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar ulushini oshirish.
3. Matn bilan ishlash strategiyalarini tizimli joriy etish.
4. Fanlararo integratsiyani kuchaytirish.
5. O'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslarini takomillashtirish.
6. Raqamli ta'lim resurslaridan samarali foydalanish.
7. O'quvchilarning mustaqil fikrlashini rag'batlantirish.
8. Baholash tizimini funksional savodxonlikka moslashtirish.

YAKUNIY MULOHAZA

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda funksional savodxonlikni rivojlantirish zamonaviy ta'limning eng muhim vazifalaridan biridir. Bu jarayon o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki hayotga tayyorgarligini ham oshiradi. Funksional savodxonlikka yo'naltirilgan ta'lim boshlang'ich sinf o'quvchilarining kelajakdagi muvaffaqiyatli ta'lim faoliyatining mustahkam asosini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Davlat ta’lim standartlari.
3. UNESCO. Global Framework of Functional Literacy. – 2021.
4. OECD. PISA Global Competence Framework. – 2019.
5. PIRLS International Study Center. Reading Literacy. – 2021.
6. Abdullayeva M. Boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi. – Toshkent, 2022.
7. Karimova D. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari. – Toshkent, 2021.